

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

De Personis Ecclesiasticis, Earumque statu, Dignitate, munere, &
Immunitate

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 16. De æquitate Iuris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61816](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61816)

matrimonium factum esse, adeoque illos in matrimonium consensisse. *c. Is qui fidem de desponsat.* Vnde enim hoc præsumendum, vel illos graviter peccasse. In hoc autem periculum est, ne prædictis sponsis iniuria fiat, cum fieri possit, ut se maritali affectu cognoverint. Et hæc vocatur præsumptio facti. Altera causa est, tam iudicii, quam scientiæ securitas. Cuius, *exempli gratia*, ante legitimam ætatem in ordine Religioso professionem edidit, valida est (ex natura rei) si in plena deliberatione voventis, aliisque requisitis præter ætatem nullus defectus erat. Irritat nihilominus lex Canonica. *Conc. Tr. Sess. 25 c. 15.* præsumens exiis, quæ frequentius accidunt, defuisse plenam deliberationem: quia hoc conducit ad tranquillitatem ipsius voventis, tum ad certitudinem iudiciorum, ut unam eamque certam regulam in eiusmodi casibus sequi possint. Hæc præsumptio securitatis vocari potest: alii malunt appellare moralis periculi. *Barb. in Prætermis. in c. Is qui fidem, de desponsat.*

IX. Quæ præsumptio & quando allegari possit in iudicio, *Menochius de præsumpt. pt. 1. l. 1. q. 48* & ex illo *Vallensis tradit § 6* Equidem, quæ iuris, & de iure est, nunquam allegatur, quia iudex illam velit, nolit, sequi debet. Quæ juris tantum est, & ex facto proptio nata allegatur: quæ autem ex facto adversarii oritur, vel circa eius factum versatur, non nisi inde fructus speretur, alleganda est. Denique hominis præsumptio, cum planè ignota iudici sit, necessariò proferri & allegari debet. *Card. Tuschus Concl. 635.* ubi etiam monet, ex solis præsumptionibus neminem ad ordinaria pœnam condemnari

dum esse, nisi in criminibus atrocioribus qualia censentur *Assassinii, læsæ maiestatis, Simoniz, & similia.*

§. 16.

De æquitate iuris.

I. **Æ**QUITAS, seu *tribixeta* vocatur moderatio iuris, mitigatio legum ius temperatum, æquitas, quæ ex iure multum remittat, ut apparet in edictis Prætorum. Quid enim aliud est, restituere in integrum, quàm laxare scripti iuris rigorem? Laxare dico, non per dispensationem, sed benignam interpretationem. *A Iodoco Damhaudero cap. ult. Practica crimin. ita definitur, Æquitas est temperata iustitia cum dulcedine & misericordia, facta consideratione diligentis, & discretione circumstantiarum,* de qua Salomon, *Noli esse iustus multum.* *Eccl. 7 v. 17 l. quod si Ephesi. π. de eo, quod certo loco. c. Disciplina. c. Omnia. dist. 45* Et melius est de misericordia, quàm severitate reddere rationem. *c. allegant 26 q. 7 Panorm. in c. Iurgantium. de sent. & re iud. n. 1 Decius in π. Si certum petatur. si tibi pecuniam. num. 6.*

Quamobrem suprema tribunalia quoque, teste *Budeo, in Pand. init.* interdum non modo iuris præscriptum, sed ne suarum quidem sententiarum præiudicia sequuntur, prægravante æqui bonique lance, in perpendendis temporum, personarum, locorum, & aliis qualitatibus: Proinde Aristoteles uno verbo *ἐπιεικὴς* appellat, quod nostri æquum, & bonum dicunt. *A Navarro in Rubr. de iudic. de finitur, iustitia reddens ius, contra vel præter verba legis.* Vnde sequitur, iudicibus qui-

dem plurimum esse necessariam & propriam in casibus dubiis, privatis tamen permissam esse, si non in quibuslibet, saltem iis, quæ manifesta videntur, & morâ non patiuntur. Nam qui iudicio & prudentia valet, iudicare & interpretari poterit legem in hoc illove casu non obligare, vel propter intentionem legislatoris, vel damnum inde securum, aliasque circumstantias, cum quibus non consistit obligatio. *ἐπιεικία* enim species est, seu pars interpretationis, quæ veluti commune quid latius patet. Omnis enim æquitas interpretatio est, sed non omnis interpretatio æquitas, seu *ἐπιεικία* Caiet. 2. 2. q. 120. ar. 1. Arragon. q. 58. art. 5. Dom. Soto l. 1. de iust. q. 7. art. 3. Carbol. 2. Disp. 6. & 7. Suar. de leg. l. 1. c. 2. & l. 2. c. 16. Sely. V. æquitas & V. Iudicium §. 1. Sayrus l. 12. c. 9. V. asq. D. 167. c. 5. Comirol. De contract. Par. 1. c. 10. Wesenbec. l. 1. π. T. 1. n. 18.

II. Sitne virtus aliqua peculiaris ab omnibus aliis distincta, an potius quælibet in sua materiâ rigorem Iuris scripti operâ communi prudentiæ moderetur, ac temperet, nostra quidem parum interest, qui non de subtilitate, sed benignitate solliciti sumus. At tamen absque necessitate non videntur multiplicandi habitus; adeoque Leon. Lessii opinio tenenda, cui etiam Suarius assentitur l. 6. de leg. c. 6. Singulæ igitur virtutes rationem æquitatis habent, quatenus contra legum verba ex affectu propriæ honestatis moderationem ac benignitatem sequuntur, intuitu nimirum altioris virtutis, verbi gratiâ, charitatis, quæ non recedendo à literâ & rigore præcepti læderetur: quamadmodum in lege ieiunii apparet, à cuius obligatione alias communi eximitur in-

firmus, & imbecillis per æquitatem, quia ieiunando læderet charitatem, quam sibi ipsi ad conservandam vitam propriam debet. Less. l. 2. c. ult. n. 69. Tanner. Tom. III. Q. 6. D. 2. n. 56. Hallus de conscientia l. 3. c. 22. Carbol. cit. Reginald. l. 13. n. 115. & seq. Bannez de iust. q. 58.

III. Æquitatem, seu *ἐπιεικία* in positivis & humanis legibus potissimè exerceri manifestum est & magis in obligantibus, quam infirmantibus Laym. l. 1. Tr. 4. c. 19. de naturali lege non eadem omnium Doctorum opinio circumfertur. Navarrus post Caietanum in Rubr. de iudic. n. 75. & Consil. 4. de dispensat. impub. n. 16. & seq. non minus in lege naturali, quam positivâ necessariam esse interpretationem seu *ἐπιεικία* contendit. Nam multæ, inquit, leges Decalogi indigent tali moderatione, quale est de neminem occidendo, quod per humana verba generaliter conceptum contra mentem auctoris includit homicidam morte dignum c. Ille gladium 15. q. 5. Tale est præceptum de honorando parentes, quos patriam oppugnantes licet filiis occidere. l. minime π. de relig. & sumpt. funer. Ita Navar. cui subscribit Salas Tract. de leg. q. 94. D. 5. sect. 10. cum aliis quibusdam minus propriè & distinctè loquentibus.

Etenim separando *ἐπιεικία* ab interpretatione simplici & dispensatione dicendum simpliciter est, in nulla lege naturali, secundum se spectata *ἐπιεικία* propriè dictæ locum esse. Ratio, quia legis naturalis præcepta sunt propositiones quædam necessariae & mutabiles, à nulla cuiuscunque hominis voluntate vel intentione pendentes: nec includunt superfluum aliquid, nec excludunt, quod ne-

cessa-

cessarium est. Vnde omnis interpretatio & moderatio circa illas frustra adhibetur. Quod etiam in exemplis supra positis patet. Nam lex de non occidendo in se spectata non includit homicidam morte dignum sed illos tantum, quibus iniuria fieret per ecessionem. Includit tamen si universaliter more humano proponatur. Verbi gratia, Nullum hominem occides. Similiter præceptum de parentibus honorandis non est ita universale, ut quilibet casum comprehendat, sed idem sonat, quod honore debito patrem & matrem afficere: à nobis autem iis verbis proponi solet, ut nihil excipere videatur. Nec aliud Navarrum velle hæc illius verba indicant præceptum de non occidendo per humana verba generaliter conceptum includit homicidam morte dignam.

Verum de quahbet lege etiam civili & Canonica dici videtur posse, continere in se & respicere ea tantum, quæ repugnant honestati opposita, & excipere casus impertinentes. Etenim inter hominē legis positivæ auctorem, & naturæ auctorem Deum magna differentia est. Deus enim, cuius oculis nihil absconditum, omnes circumstantias & casus quocunque modo possibiles intuetur, & secundum eiusmodi præscientiam format leges, quod de humano legislatore dici non potest. Necessariò enim ipsum latent futura, quæ si cognosceret, legem suam mutaret, vel corrigeret. Hoc autem quia non facit, aliis censetur permittere, quibus in particulari occurrunt incommoda. Fac, mandasse regem, ut nemo armatus noctu in publicum prodeat. At mihi nunc prodeundum necessariò est, nec aliter contra invadentes tueri vitam, quam

armis possum, hunc casum à Rege exceptum esse interpretabor. Aliter si qui DD. locuti sunt, aliter usi sunt terminis interpretationis & epykiæ, ut bene advertit Suar. l. cit. Vasq. in 1.2. Disp. 176. cap. 1.

IV. Quæritur etiam, an *ἐπιείκεια* tam in affirmativis, quam negativis præceptis locum habeat: R. si æquitas, ut ex S. Thoma Silv. declarat, est virtus, qua quis servata legis intentione legis verba non servat, respiciendo videlicet ad altiorem virtutē, & bonum commune, nulla ratio excogitari potest, cur non in utroque genere præceptorum adhiberi *ἐπιείκεια* possit, ac debeat. In omnibus enim contingit occurrere casus, in quibus servare legem absque moderazione nihil aliud esset, quàm lædere iustitiam, aut charitatem, ut patet communibus & vulgò notis exemplis, de reddendo deposito, excludendo cives tempore obsidionis & similibus, quæ toties inculcare superfluum censeo.

V. Sed occurrit dubium, an pro benigna legis interpretatione, seu epykia sufficiat etiam boni privati noxa, seu dānum? Vbi considerandum duplex privato homini accidere dānum posse, unū, quod immediatè illum afficit, & illo mediante communitatem, seu Remp. cuius interest, cives, & illorum bona illæsa permanere; alterum, quod ita proprium illi, ut vel nullo modo communitatem concernat, vel ita remotè, ut merito contemni queat. De priori minor, quam posteriori dubitatio est. Nihilominus tamen fieri potest, ut in tali casu propter nocuum particulare lex aliqua negligatur iudicio æquitatis, quoniam præsumi potest, intentionem legislatoris non esse cum notabili dāno subditos obligare.

Quo.

Quocirca conceditur etiam, ut propter lucri alicuius necessarii acquisitionem præcepta Ecclesiastica omittantur, quæ admodum diebus festis passim fieri cernimus à mercatoribus, qui ne lucro vitæ commodis necessario fraudentur, Misfam omittunt, neque ab Ecclesiastico magistratu puniuntur.

VI. Igitur non secundum verba legis, sed æquitatem seu *æquitas* iudicandum est in his quinque casibus *Primus est*, quando lex, aut simpliciter aut secundum aliquid ratione loci, temporis, aut personæ redditur iniqua. *Secundus*, quando observatio legis obesset bono communi *Tertius* cum præsumere prudenter licet, ipsū legislatorem, si adesset, contra tenorem legis suæ acturum, vel quod petitur, concessurū esse. *Quartus*, cum apparet, aliam extitisse auctoris mentem. *Quintus* denique quando de dispensatione Principis constat. Exemplo horum suggerit *Sayrus l. 12. c. 9. Henric. l. 10. c. 15. n. 66. Tanner T. D. 5. q. 7. dub. 2. & 111. D. 6. q. 2. dub. 2. Anton. Par. 1. T. 3. c. 10. § 10. Reginald. l. 13. numer. 115. & seq.*

Consilii est, in casibus particularibus, quando occurrunt, & nihil obstat, consulere viros doctos, & prudentes, seque illorum arbitrio conformare. Nam sua cuique cupiditas merito suspecta esse debet, ne per illam eò trahatur, unde nō possit sine damno mergere. Quod si ad superiorem aditus patet, is quantocytus pro capienda resolutione adeundus erit. His verò omnibus desperatis, conscientia, & ratione magistra utetur.

In particulari illis, qui scrupulosa conscientia anguntur, *Navarrus c. 27. nu. 247.* suadet usum *epykias*, seu æquitatis, ut

persuadeant sibi, non peccare, qui implet legem secundum mentem auctoris, licet in verba offendant, neque qui eam in sensu benigniore servat, quamvis in duriore violat. *V. Reginald. l. cit.*

Regulas æquitatis ex Iure Can. & Civili selegas invenies apud *Comitolum De Contract. Par. 1. c. 10.*

§. 17.

De Permissione.

I. Inter effectus legis numerati permissionem ex *Isidoro* liquet, relato in *6. sm. Dist. 3.* Omnis enim lex aut permittit aliquid, ut, vir fortis præmium petat: aut vetat, ut sacrarum Virginum nuptias nulli perere liceat: aut punit, ut, qui eadem fecerit, capite plectatur. Eius enim præmio, & pœna vita moderatur humana. Hanc legis seu definitionem, seu descriptionem enucleans *Franc. Suar. l. 1. de legib. c. 15.* illam tantum permissionem esse effectum legis docet, quæ per aliquam positivam præceptionem proponitur: qualis est, v. gr. illa in *Dig. l. 20. ad l. lul. de adult.* Patri datur ius occidendi adulterum cū filia, quam in potestate habet & *24. eod.* Marito quoq; adulterum uxoris suæ occidere permittitur, sed non quemlibet. Quod repetitur & probatur in *C. l. Gracchus eod.* Igitur quo modo, & iure tam in Rep. civili, quā Ecclesiastica impunè liceat contra leges præscriptas delinquere, paucis indicabimus, ne adhuc offensionis lapidem imperiti tyrones impingant.

II. Est autem Permissio non unius generis, sed in multas partes dividitur. *Gl. in c. Omnis autem. Dist. 3.* triplicem facit secundum